

**COLOANA LUI RUDOLF –
O MĂRTURIE A TRECERII PRINTULUI
RUDOLF DE AUSTRIA PRIN BUCOVINA ÎN ANUL 1887**

OVIDIU BĂTĂ

**Die „Rudolfssäule“ –
Zeuge der Reise des Kronprinzen
Rudolf von Österreich in die Bukowina im Jahre 1887**

*(Zusammenfassung)**

Nach dem Anschluss der Bukowina an die Habsburgische Monarchie hatte das Haus Österreich grosses Interesse der neuen Provinz gegenüber gezeigt. Die Kaiser Josef II. (1783, 1786), Franz I. (1817, 1823), Franz Josef I. (1851, 1855, 1880) und andere Mitglieder des Herrscherhauses, wie z. B. Erzherzog Karl Ludwig (1885) haben in die Bukowina gereist. Kronprinz Erzherzog Rudolf von Österreich (1858–1889), der einzige Sohn Franz Josefs des I., reiste in die Bukowina im Sommer des Jahres 1887. Der Besuch des Kronprinzen wurde im Voraus angekündigt und in der damaligen Presse – „Neue Freie Presse“ (Wien), „Bukowiner Rundschau“ (Czernowitz), „Revista politică“ (Suczawa) – dargestellt.

Der Besuch begann am 7. Juli 1887, in Czernowitz, wo Rudolf Audienzen gewährte, an einer Militärparade teilnahm, Kirchen und Anstalten besuchte. Am 9. Juni fuhr er nach Radautz und am selben Tag, am Nachmittag, nach Suczewitza. Zusammen mit seiner Suite machte er einen dreistündigen Besuch des dortigen Klosters. Auf dem Rückweg machte er an einer bei der Einfahrt in Fürstenthal prachtvoll gebauten Triumphforte halt. Diese wurde von den Glasmachern und dem Pächter der Glashütte, Josef Fischer, errichtet. Als Geschenk bekam der Kronprinz eine künstlerisch beschmückte und mit einem Wappen eingravierte Jagdflasche.

Am 10. Juli fuhr der Kronprinz Rudolf aus Radautz in Richtung Gurahumora – Kimpolung – Kirlibaba ab. In Luczyna besuchte er das Gestüt und nahm an einem Jagd teil, und am 11. Juli, früh am Morgen, setzte er seine Reise Marmarosch-Szigeth fort.

Ein Jahr später errichteten Josef Fischer und die Glasmacher aus Fürstenthal eine Denksäule als Erinnerungszeichen an diesem Besuch, die den Namen „Rudolfssäule“ trägt. Die Enthüllung des Denkmals erfolgte am 20. Juli 1888. Die Säule ist heute noch auf der rechten Seite der Autobahn, leider in einem schwer beschädigten Zustand zu sehen.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowina, Reise, Besuch, Kaser Joseph II., Kaiser Franz I., Kaiser Franz Josef I., Erzherzog Karl Ludwig, Kronprinz Erzherzog Rudolf, Czernowitz, Radautz, Suczewitza, 9. Juli 1887, Fürstenthal-Voievodeasa, 20. Juli 1888, Josef Fischer, Glasarbeiter, Denkmal, Säule.

Marele interes pe care l-a demonstrat Casa de Austria față de Bucovina, noua achiziție teritorială a aceluși timp, poate fi văzut din numeroasele călătorii întreprinse, începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea, de diferiți monarhi sau membri ai Casei Imperiale.

Primul dintre împărații austrieci care a venit în Bucovina a fost împăratul Iosif al II-lea (1765–1790). Cu permisiunea împărătesei Maria Theresia, care nu era prea entuziasmată de decizia fiului său, împăratul dorea să viziteze Bucovina la puțin timp după anexarea acesteia de către Imperiul Habsburgic, în anul 1775, pentru a cunoaște direct realitățile din noua provincie imperială.

După anul 1780, împăratul Iosif al II-lea a călătorit în Galiția și Bucovina, în primăvara anului 1783¹, iar în anul 1786 doar în Bucovina².

Prima călătorie, planificată încă de prin anul 1780, a avut loc abia în primăvara anului 1783. În 20 aprilie 1783, Iosif al II-lea l-a informat pe președintele Consiliului Aulic de Război din Viena (*Hofkriegsrat*), mareșalul conte András Hadik von Futak (1710–1790), că, în data de 25 a aceleiași luni, va începe un turneu în Ungaria și în unele cetăți de graniță (*Gräntz Vestungen*). În 19 mai 1783, împăratul, aflat în Novi Sad (*Peterwardein*), îi înștiința pe feldmareșalul Schröder, șeful Comandamentului militar al Galiției, și pe generalul Enzenberg, șeful Administrației militare a Bucovinei, de intenția sa de a se opri, în drum spre Galiția, câteva zile în Bucovina³.

Venind prin Transilvania – Timișoara, Arad, Deva, Sibiu, Brașov, Bistrița –, în 14 iunie, Iosif al II-lea a trecut, pe la Prundu Bârgăului (*Borgo-Prund*), granița dintre Transilvania și Bucovina. Prima sa ședere a fost la Valea Putnei. Și-a continuat călătoria prin Bucovina, spre Suceava (15 și 16 iunie), Cernăuți, unde a rămas mai multe zile, apoi a plecat spre Galiția.

În anul 1786, Iosif a decis din nou să călătorească în Bucovina, pentru a constata progresele realizate în cei trei ani trecuți de la precedenta călătorie. Din nou, a trecut prin Transilvania, a intrat în Bucovina, a înnoptat la Câmpulung, apoi la Suceava, și a sosit la Cernăuți în 26 iulie, unde a petrecut doar 24 de ore de data aceasta și s-a întors la Viena prin Galiția.

¹ Johann Polek, *Josephs II. Reisen nach Galizien und der Bukowina und ihre Bedeutung für letztere Provinz*, în „Jahrbuch des Bukowinaer Landesmuseums”, nr. 3/1895, p. 25–140; extras: Czernowitz, Pardini, 1895.

² K. A. Romstorfer, *Hoflager Kaiser Josephs II. in Suczawa*, în „Mitteilungen der k. k. Zentralkommission für Kunst- und historische Denkmale”, Wien, nr. 21/1895, p. 87; R. F. Kaindl, *Kaiser Joseph II. in seinem Verhältnisse zu der Bukowina*, în „Jahrbuch des Bukowinaer Landesmuseums”, nr. 4/1896, S. 3–22; extras: Czernowitz, Pardini, 1896.

³ Johann Polek, *op. cit.*, p. 63.

Cele două călătorii ale împăratului „au fost deosebit de importante pentru evoluția viitoare a acestei provincii în cadrul Imperiului Habsburgic, date fiind hotărârile ce au fost luate cu aceste prilejuri de monarh, în spiritul ideilor și țelurilor sale politice”⁴.

Împăratul Franz I (1768–1835) – din 1806 împăratul Franz al II-lea al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană – a vizitat Bucovina de două ori, în anul 1817 și în anul 1823. Prima călătorie s-a desfășurat între 1 și 14 august 1817. Împăratul a venit din Galicia și a călătorit prin Rădăuți, Suceava, Gura Humorului, Vatra Dornei spre Transilvania.

Cea mai importantă a fost însă călătoria împăratului Franz I în Cernăuți, din anul 1823, între 19 septembrie și 29 octombrie, unde a petrecut aproape o săptămână cu țarul rus Alexandru I (1801–1825), pe care l-a întâmpinat la frontiera de la Noua Sulită. După o ședere de șapte zile, țarul Alexandru I s-a întors în Rusia, iar împăratul Franz I a părăsit Cernăuțiul în 13 octombrie 1823 și s-a îndreptat spre Lemberg⁵.

Și împăratul Franz Josef I a călătorit în Bucovina, prima dată în 21 octombrie 1851, când s-a aflat la Cernăuți și apoi la vânătoare, la Rădăuți. Cea de a doua călătorie a avut loc în anul 1855 – Cernăuți și vânătoare la Rădăuți –, iar cea de a treia călătorie în anul 1880⁶.

Călătoriile și vizitele monarhilor austrieci în Bucovina se încheie în anul 1916, odată cu inspectarea trupelor austriece în Cernăuți de către ultimul împărat al Austriei, Carol I (1916–1918).

Arhiducele Karl Ludwig (Carol Ludwig) Joseph Maria al Austriei (1833–1896), fratele mai mic al lui Franz Josef I, guvernatorul civil și militar al Galiției, a vizitat Bucovina în august 1855. Arhiducele s-a aflat în Cacica, în 5 august, în Iacobeni, în 7 august, a călătorit până la marginea dintre Bucovina și Transilvania, în 8 august, iar în 9 august a ajuns în Câmpulungul Moldovenesc⁷.

În iulie 1887, prințul Rudolf al Austriei (21 august 1858, Laxenburg, Austria – 30 ianuarie 1889, Mayerling, Austria) – arhiduce de Austria și prinț moștenitor al Austriei, Ungariei și Boemiei, unicul fiu al lui Franz Joseph I și al soției acestuia, Elisabeta de Bavaria (Sisi) –, vizitează Bucovina între 7 și 10 iulie 1887, venind din Galiția⁸.

⁴ Mihai-Ștefan Ceaușu, *Bucovina Habsburgică. De la anexare la Congresul de la Viena. Iosefinism și postiosefinism (1774–1815)*, Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 1998, p. 89.

⁵ *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Franz I. aus der Bukowina (1817 und 1823)*, în Rudolf Wagner, *Vom Moldauwappen zum Doppeladler. Ausgewählte Beiträge zur Geschichte der Bukowina. Festgabe zu seinem 80. Geburtstag*, Herausgegeben i. A. der Landsmannschaft der Buchenland-deutschen (Bukowina) e. V. von Paula Tiefenthaler und Adolf Armbruster, Hofmann-Verlag Augsburg, 1991, p. 431–512.

⁶ H. Lagler, *Die Kaiserreise in die Bukowina*, Czenowitz, Eckhardt, 1880; R. F. Kaindl, *Unser Kaiser in der Bukowina 1851, 1855, 1880*, Czernowitz, Pardini, 1908; idem, *Kaiser Franz Josephs I. Reisen in die Bukowina*, în „Czernowitzer Gemeindeblatt”, Czernowitz, nr. 10, 1898; idem, *Kaiserreisen in der Bukowina*, în „Wiener Zeitung”, Wien, Nr. 287, 1908.

⁷ Iraclie Porumbescu, *Bucovina*, în „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, nr. 64, 10 august 1855, p. 245.

⁸ Oswald Isidor Nussbaum, *Der Kronprinz in der Bukowina*, Czernowitz, Pardini, 1887.

Călătoria prințului Rudolf a fost anunțată din timp și prezentată pe larg de presa vremii, cea din Viena („Neue Freie Presse”) și din Bucovina („Bukowinaer Rundschau”, Cernăuți, „Revista politică”, Suceava).

Astfel, „Revista politică” din Suceava anunța, pe prima pagină: „În ziua de 7 iulie a.c., Alteța Sa imperială, prințul de coroană Rudolf, sosește în Bucovina. Pentru întâiași dată, moștenitorul tronului Habsburgilor vizitează țara noastră, dorind a cunoaște toate provinciile și popoarele asupra cărora este chemat de providență a domni odată”⁹.

Ziarul cernăuțean „Bukowinaer Rundschau” a prezentat, în nr. 387/10 iulie 1887, p. 1–3, nr. 388/12 iulie 1887, p. 1–2 (Cernăuți) și nr. 389/14 iulie 1887, p. 2–4 (Rădăuți, Gura Humorului și Câmpulung) ample relatări ale vizitei prințului moștenitor Rudolf în Bucovina – orele exacte de sosire și plecare, componența comitetelor de primire din fiecare localitate prin care a trecut, felul în care a fost primit de locuitori, obiectivele ce au fost vizitate, festivitățile organizate, audiențele acordate etc. Pe tot traseul călătoriei sale, prințul Rudolf a fost întâmpinat cu parade, defilări de trupe, a trecut pe sub porți triumfale decorate cu steaguri naționale și austriece, a fost salutat de mulțimi entuziaste de supuși.

Prințul Rudolf al Austriei (1858–1889).

Sursa: https://de.wikipedia.org/wiki/Rudolf_von_Österreich_Ungarn.

Arhiducele Rudolf venea din Galiția și a fost întâmpinat, la Zaluțe – localitate din Galiția, așezată pe malul stâng al Ceremușului –, de președintele Țării, Felix

⁹ „Revista politică”, Suceava, anul II, nr. 4, 1 iulie 1887 s. n., p. 1.

Maria Freiherr von Pino-Friedenthal, și de căpitanul Țării, baronul Alexandru Wassilko von Serecki.

A intrat în Bucovina vineri, în 7 iulie 1887 și, în prima localitate din Bucovina, la Nepolocăuți, a fost întâmpinat cu strigăte entuziaste de mii de oameni, conduși de căpitanul districtului Coțmani, de protopopul districtului și de mai mulți preoți din district. De-a lungul căii ferate, până la gara din Cernăuți, erau înșirați peste 10 000 de țărani din localitățile învecinate, care țineau în mână făclii aprinse. Pe peronul gării din Cernăuți, decorată foarte frumos, a fost întâmpinat, într-o atmosferă entuziastă, de căpitanul Țării, Alexandru Wassilko von Serecki, care a ținut cuvântul de salut. În salonul de primire a fost întâmpinat de delegațiile comunelor și orașelor Bucovinei cu românescul: „Să trăiască!”¹⁰

A doua zi, prințul Rudolf a asistat la o paradă militară, a primit în audiență reprezentanții autorităților civile și militare, pe mitropolitul Silvestru Morariu, Comitetul Țării, aristocrația română, delegația Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina condusă de președintele ei, Victor baron de Stârcea, societățile rutene, polone, germane. A vizitat diferite stabilimente și biserici din Cernăuți – Reședința mitropolitană, unde a fost întâmpinat de mitropolitul dr. Silvestru Morariu și consilierii consistoriali, Biserica-Catedrală greco-ortodoxă, decorată foarte frumos cu steaguri naționale, cununi de cetină și flori, Biserica „Sf. Parascheva”, Universitatea, Fabrica de lemne, Școala de meserii – aici a admirat o expoziție a industriei casnice din Bucovina –, Grădina Publică, unde 12 grupe de țărani l-au întâmpinat cu jocuri naționale și frenetice aclamări¹¹.

Sâmbătă, în 9 iulie, la ora 6 dimineața, prințul Rudolf a plecat din Cernăuți cu trenul, de la gara „Grădina publică”, spre Rădăuți, unde a ajuns la ora 8,30. Pe tot drumul până la Rădăuți erau înșirați țărani care îl salutau cu aclamații frenetice.

La intrarea în orașul decorat festiv era ridicată o poartă triumfală în stil românesc, construită cu mult gust, conform indicațiilor și desenului întocmit de inginerul Kundner, iar „pe lângă cortul Alteței Sale defilă banderiu de români, lipoveni și germani sub conducerea d-lui de Miculi”¹².

Într-un discurs scurt, primarul Adolf Marin (octombrie 1867 – 13 noiembrie 1897) a exprimat prietenia și bucuria locuitorilor Rădăuțiului de a-l avea în mijlocul lor pe înaltul oaspete și, totodată, l-a asigurat pe acesta de fidelitatea și dragostea permanentă față de Casa Imperială.

Prințul Rudolf s-a deplasat, prin mulțimea entuziastă aflată pe Strada Domnească (*Herrengasse*), până la apartamentul rezervat într-o clădire a hergheliei. A urmat recepția oficială a autorităților și asociațiilor, în următoarea ordine: clerul de rit romano-catolic, greco-catolic și greco-ortodox; corpul de ofițeri; căpitanul districtului, judecătorul districtului, administratorul poștei, directorul gimnaziului și funcționarii

¹⁰ Dionisiu O. Olinescu, *Moștenitorul de tron Rudolf în Bucovina. La 7–10 iulie*, în „Familia”, Oradea-Mare (Nagyvárad), anul XXIII, nr. 28, 12/24 iulie 1887, p. 332.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

hergheliei; Consiliul municipal, condus de primarul Adolf Marin; comunitatea cultului evanghelic, cu seniorul Kerk; comunitatea cultului israelit, cu rabinul Kunstadt¹³.

În aceeași zi, la ora 2 p.m., prințul Rudolf a plecat de la Rădăuți înspre Sucevița, unde, la mănăstire, i s-a făcut iarăși o primire impozantă. La poarta mănăstirii, decorată festiv, a fost întâmpinat cu pâine și sare de egumenul Filipovici și călugări. Aici a vizitat biserica mănăstirii, chiliile călugărilor și s-a arătat foarte interesat de „antichitățile române păstrate în mănăstire”¹⁴.

După trei ore, timp în care a vizitat Mănăstirea Sucevița însoțit de suita sa¹⁵, prințul Rudolf a plecat înspre Rădăuți, pe același drum, și s-a oprit în fața porții triumfale ridicată și decorată cu sticlă colorată de către sticlarii și arendașul fabricii de sticlă din Fürstenthal-Voievodeasa – colonie germană înființată în anul 1803, pe valea pârâului Voievodeasa, cu sticlari veniți din Boemia, regiune cu vechi tradiții în industria sticlei –, Josef Fischer¹⁶. „De îndată ce Înălțimea Sa a coborât din mașină, muncitorii au înfășurat în jurul ei un șnur din sticlă roșie. Prințul Rudolf l-a ascultat pe Fischer vorbind despre situația industriei sticlei și numărul de muncitori, întrerupându-l cu strigăte de uimire, exprimându-și, în final, admirația față de poarta artistic lucrată”¹⁷.

Ca mulțumire pentru onoarea pe care le-a făcut-o prințul Rudolf, sticlarii din Fürstenthal-Voievodeasa i-au înmănat prințului, drept cadou, o sticlă de vânătoare (*Jagdflasche*) cu o construcție specială, lucrată artistic și încrustată cu o emblemă specifică, bună pentru băuturi la o partidă de vânătoare.

Duminică, în 10 iulie, la ora 4 dimineața, prințul Rudolf a plecat – prin Marginea, Lichtenberg-Dealul Ederei, Clit, Solca, Cacica, Păltinoasa, Gura Humorului – spre Câmpulung Moldovenesc, unde a fost întâmpinat cu un cuvânt de bun-venit de primarul Buligan și a asistat la punerea pietrei de temelie la biserica greco-ortodoxă¹⁸.

În după-amiaza aceleiași zile, s-a îndreptat spre Cârlibaba, a trecut peste Obcina Mestecănișului și s-a arătat încântat de „romanticitatea munților bucovineni”¹⁹. Din Cârlibaba s-a deplasat călare la Lucina, unde a vizitat herghelia

¹³ *Der Kronprinz in der Bukowina*, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, VI. Jahrgang, Nr. 389, Dienstag den 14. Juli 1887, p. 2.

¹⁴ *Der Kronprinz in der Bukowina*, în „Neue Freie Presse”, Wien, nr. 8215, Montag, den 11. Juli 1887, p. 4; D. Olinescu, *op. cit.*, p. 333.

¹⁵ Din suita prințului Rudolf făceau parte: ducele Wilhelm von Württemberg, comandant de corp de armată; contele Bombelles, maestru de ceremonii; contele Rosenberg-Orsini, maior, adjutant; baron Giesel, căpitan, ordonanță; baronul Pino, președintele Țării; baronul Wassilko-Serecki, căpitanul Țării; contele Falkenhayn, ministrul Agriculturii.

¹⁶ *Der Kronprinz in der Bukowina*, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, VI. Jahrgang, nr. 389, Dienstag den 14. Juli 1887, p. 2.

¹⁷ *Ibidem*.

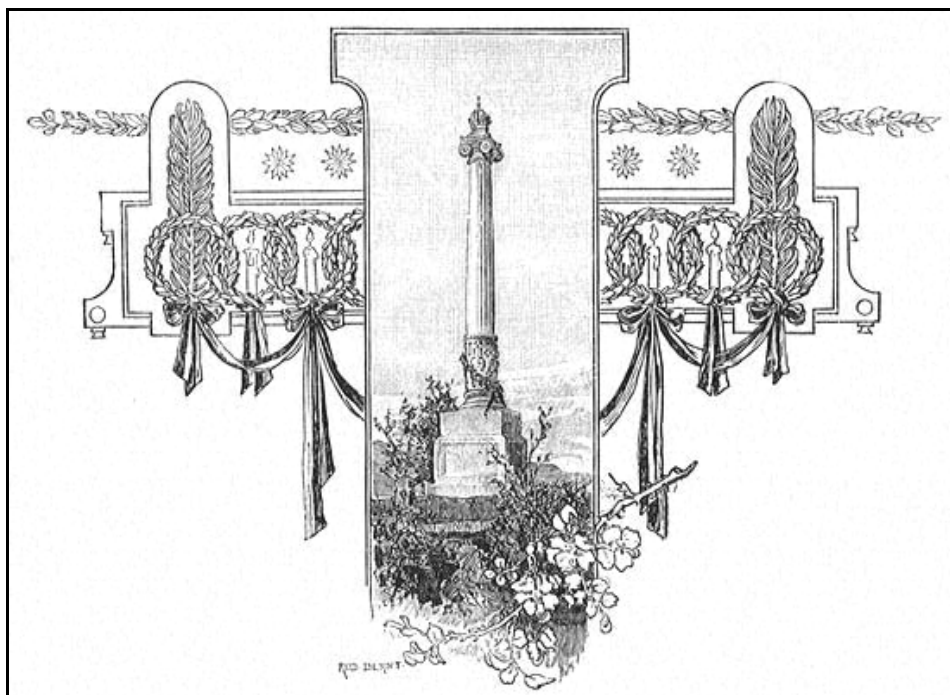
¹⁸ Dionisiu O. Olinescu, *op. cit.*, p. 333.

¹⁹ *Ibidem*.

și a participat la o partidă de vânătoare – „a împușcat doi vulturi negri”²⁰. S-a întors la Cârlibaba la ora 10 seara, pe o vreme ploioasă, unde a înnoptat.

În dimineața zilei de luni, 11 iulie, la ora 4 dimineața, prințul Rudolf a asistat la liturghie în biserica catolică, apoi și-a continuat călătoria spre granița Bucovinei cu Ungaria. La poarta triumfală ridicată aici și-a luat rămas-bun de la președintele și de la căpitanul Țării și s-a îndreptat spre Sighet-Maramureș. A ajuns la Viena în 12 iulie 1887.

Un an mai târziu, în 1888, la inițiativa arendașului sticlăriei din Fürstenthal-Voievodeasa, Josef Fischer, și prin contribuția sticlărilor germani din localitate, a fost înălțat, în amintirea vizitei prințului Rudolf, un monument unic în această zonă. Dintre toate manifestările amintite mai înainte, singurul semn care amintește de vizita prințului Rudolf și care a dăinuit timpului este această coloană din piatră, cunoscută sub numele de „Coloana lui Rudolf”.

Coloana prințului Rudolf din Sucevița (*Kronprinz Rudolf-Säule in Suczawitza*).

Sursa: *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*. 20. Bukowina, Wien, 1899, p. 154.

²⁰ Rudolf Sperlbauer, *Jagd und Fischerei*, în *Die Entwicklung der Land- und Forstwirtschaft und ihrer Industrien, sowie der Jagd und Fischerei im Herzogtum Bukowina seit dem Jahre 1848*, Wien, Perles, 1901, p. 242; Franz Wiszniowski, *Radautz, die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, München, 2. Auflage 1988, Verlag „Der Südostdeutsche” der Landsmannschaft der Buchenland-deutschen, p. 28–29; Ionel Dârdală, *Istoria Câmpulungului Moldovenesc din cele mai vechi timpuri până la Marea Unire*, Câmpulung Moldovenesc, Editura Fundației Culturale „Alexandru Bogza”, 2006, p. 90.

Ridicat după un proiect al inginerului adjunct Alexandru Isăcescul și executat de maestrul cioplitor în piatră (*Steinmetzmeister*) Carl Hofmann²¹, monumentul în sine reprezintă o nobilă coloană ionică.

Monumentul a fost dezvelit în 20 iulie 1888²², respectiv acum 130 de ani. La monument se ajungea trecând pe o alee străjuită de molizi tineri, iar locul din fața lui era acoperit cu covoare. Pe lângă monument și în jurul lui erau patru steaguri cu însemnele Imperiului, împăratului și în culorile Țării.

De față la inaugurarea monumentului au fost reprezentanții comunității orașului Rădăuți, în frunte cu primarul Adolf Marin, corpul de dascăli de la Gimnaziul din Rădăuți, reprezentat de directorul Heinrich Klauser și câțiva profesori, reprezentanți ai comunităților religioase, Ilarion Filipovici, arhimandritul Mănăstirii Sucevița, consilierul sanitar dr. Hermann Poras, judecătorul districtual Constantin Tomașciuc, ofițerii de miliție (*Landwehr*) Kupetz și Kozub, mai mulți funcționari, personalul silvic al Fondului Religionar, preoți, primarii comunelor vecine, patru reprezentanți fercheși ai Corpului academic „Allemania” și mulți alții. În partea stângă a monumentului se aflau tineri școlari îmbrăcați în haine de sărbătoare și fanfara din Solca. De jur-împrejur stătea, în bătaia soarelui, adunată laolaltă, populația locală²³.

Cu focuri de armă s-a anunțat sosirea, la ora 9, a notabilităților, respectiv președintele Țării, baronul Felix Maria von Pino-Friedenthal, căpitanul de district Keschmann, directorul hergheliei din Rădăuți, colonelul Logotheti, inspectorul economic Schaschetzy, și s-a intonat imnul național.

Josef Fischer i-a întâmpinat cu următoarea cuvântare: „Excelențele Voastre! În acest loc, unde, în urmă cu un an, am avut marele noroc să primesc onoarea de a-i vorbi prințului Rudolf, am hotărât să ridic un monument care să amintească nepoților noștri de grația și bunăvoința sa și de iubirea pe care o purtăm Casei Imperiale. Monumentul este ridicat. Îl las în grija țării, cu inima plină de bucurie, și îmi permit să vă rog să dezveliți monumentul. Pe ceilalți domni îi rog să mă însoțească în urarea către Maiestatea Sa Apostolică, preamiliostivul nostru împărat și domnitor Franz Josef I: Trăiască! Trăiască! Trăiască!”²⁴

²¹ *Ein patriotisches Werk*, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, VII. Jahrgang, nr. 546, Sonntag den 22. Juli 1888, p. 5.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*. În original: „Euere Excelenz! An dieser Stelle, wo ich vor einem Jahre das hohe Glück hatte, von Sr. k. und k. Hoheit dem durchlauchtigsten Kronprinzen Rudolf einer Anrede gewürdigt zu werden, habe ich mir damals gelobt, ein Gedenkzeichen zu errichten, das den spätesten Enkeln Zeugnis geben soll von der Huld und Güte des erlauchten Kaisersohnes und von der innigen Liebe, mit der das gesammte Land an der erhabenen Person Sr. Majestät des Kaisers und Allerhöchstdessen erlauchten Herrscherhause hängt. Das Denkmal ist errichtet. Indem ich es begeisterten Herzens dem Schutze des Landes übergebe, erlaube ich mir die ergebene Bitte zu stellen, Euere Exzellenz möge geruhen, die Hütte von dem Denkmale fallen zu lassen. Die Herren aber ersuche ich mit mir in den Ruf einzustimmen: Sr. k. und k. Apostolische Majestät unser Allergnädigster Kaiser und Herr Franz Josef I. lebe hoch! hoch! hoch!”

A urmat dezvelirea monumentului în timp ce se intona imnul. Josef Fischer a explicat și în românește populației despre semnificația acestuia. După ce a admirat monumentul, președintele Țării l-a lăudat pe Fischer pentru actul său patriotic și pe prietenii săi pentru reușită și a stat de vorbă cu sculptorul monumentului. A fost informat că Fischer va depune la bancă o sumă mai mare de bani, sumă ce va fi folosită la eventualele reparații necesare²⁵.

Amplasat la intrarea în Sucevița dinspre Marginea, pe partea dreaptă a șoselei, monumentul are circa 9,00 m înălțime²⁶.

Soclul (Foto. 3), cu înălțimea de 2,10 m, este format din patru postamente pătrate, de dimensiuni diferite, suprapuse piramidal. Pe laturile celei de a treia componente a soclului (1,50 × 0,90 m) este săpată câte o nișă cu dimensiunile de 1,10 × 0,60 × 0,05 m. În nișa de pe fața sudică, cea dinspre șosea, a fost amplasată o placă făcută din plumb, cu dimensiunile de 1,10 × 0,60 m, pe care a fost înscris, cu litere în relief, aurite, un text menit să amintească de vizita prințului moștenitor Rudolf al Austriei (Foto. 1).

Foto 1. Inscripția comemorativă de pe placa frontală.

*Zur Erinnerung an die Anwesenheit Seiner kaiserlichen Hoheit des durchlauchtigsten Kronprinzen Erzherzog Rudolf von Osterreich in Fürstenthal am 9. Juli 1887*²⁷ / În amintirea prezenței Alteței Sale Regale, principe moștenitor și arhiduce Rudolf de Austria la Fürstenthal, în 9 iulie 1887.

²⁵ *Ein patriotisches Werk*, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, VII. Jahrgang, nr. 546, Sonntag den 22. Juli 1888, p. 5.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

Săpate pentru simetrie, nișele de pe celelalte laturi ale soclului sunt oarbe.

Pe fața nordică a celei de a doua componente a soclului este săpat un locaș mic, în care a fost încastrată o placă ($0,32 \times 0,16$ m) pe care, se presupune, au fost înscrise numele constructorilor monumentului²⁸.

Plăcile cu inscripții plasate pe soclul monumentului au dispărut în timp. Valerian Procopciuc a recuperat câteva fragmente din placa frontală – jumătatea din dreapta –, pe care se poate citi și data vizitei: ... *am 9. Juli 1887*. Fragmentele se află în custodia Institutului „Bucovina”.

Coloana (Foto. 2, 3), de formă tronconică, făcută dintr-un monolit de gresie adus din cariera de „gresie tare și foarte frumoasă care se exportă în Galiția”²⁹, de la Vasileu (*Wassileu*)³⁰, și așezată pe soclu, se termina în vârf (Foto. 6) cu o coroană imperială făcută din metal, coroană care a fost distrusă, se pare, după anul 1940. Înălțimea coloanei este de 6,40 m. La 1,50 m înălțime are circumferința de 1,88 m.

În partea de jos, imediat deasupra soclului, coloana are un registru bogat împodobit cu ornamente în relief. La mijlocul registrului, în patru cercuri situate diametral opus, care au deasupra sculptată o mantie imperială, este inscripționată litera **R**, inițiala prințului moștenitor (Foto. 5).

Prințul Rudolf a încetat din viață în împrejurările tragice de la Mayerling. În dimineața zilei de 30 ianuarie 1889, Rudolf și Marie Vetsera, amanta sa, sunt găsiți morți în apartamentul prințului din pavilionul de vânătoare de la Mayerling.

Înființată în anul 1803, fabrica de sticlă – proprietate a Fondului Religionar gr.-or., arendată de Josef Fischer – a ars, în noaptea de 28/29 septembrie 1889³¹, până la temelii. Cauza focului catastrofal nu a fost cunoscută. Pagubele s-au ridicat la circa 10 000 de florini. Deși era asigurată, fabrica nu a mai fost reconstruită. Muncitorii de la fabrică s-au orientat spre alte îndeletniciri. Parte dintre ei s-au angajat la fabrica de cherestea din Sucevița, înființată în 1889, sau au început să practice alte meserii – cizmari, croitori, rotari, fierari, dulgheri.

În prezent, monumentul se află într-o stare avansată de degradare. Demersurile noastre, făcute către autoritățile județene și locale, precum și către instituțiile abilitate, pentru salvarea acestui monument de la distrugere nu au avut niciun rezultat. Prezentăm, în Anexă, *Scrisoarea deschisă* (publicată în „Crai nou”, Suceava, anul XXVI, nr. 6752, miercuri, 21 ianuarie 2015, p. 4.) adresată de către Institutul „Bucovina” prin directorul său, dr. Marian Olaru, Consiliului Județean

²⁸ Valerian Procopciuc, *Sucevița și Voievodeasa, două localități bucovinene. Studiu monografic*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2009, p. 172–176.

²⁹ *Die Bukowina. Eine allgemeine Heimatkunde...*, Czernowitz, Pardini, 1899, p. 243; Em. Grigorovitz, *II. Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, Atelierele grafice SOCEC & Co., Săcișeni, 1908, p. 235.

³⁰ *Ibidem*. Vasileu, comună rurală, districtul Coțman, așezată pe malul drept al Nistrului, între comunele conriverane Culăuți și Doroșăuți. Se găseau aici mai multe cariere de piatră, dintre care unele furnizau piatră de construcție.

³¹ „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, VIII. Jahrgang, nr. 731, Dienstag den 1. October 1889, p. 2.

Suceava, Direcției Județene de Cultură și Patrimoniu Național Suceava, Consiliului local al comunei Sucevița, Muzeului Național al Bucovinei.

Foto. 2.

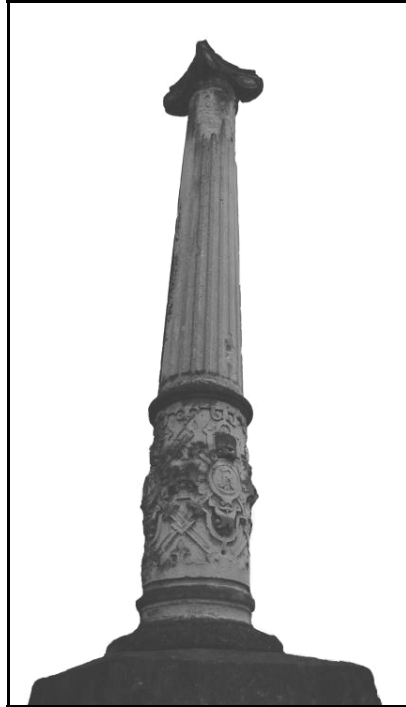

Foto. 3.

Foto. 4.

Foto. 5.

Foto. 6.

ANEXĂ

Bukowinaer Rundschau.

Abonnements-Preise für Gernowiz. Mit Aufnahme ins Haus oder Vertheilung im Lande: Wochentlich 10 k. halbjährig 5 k., vierteljährig 3 k. 50 kr., monatlich 30 k. Für Ausland (Russland, Kasan, Ostasien und Japan) monatlich 20 k. Russen, halbjährig 10 k. Russen, vierteljährig 7 k. Russen 50 k., Quartel Gernowiz 3 k. 50 k. — Manuskripte werden nicht zurückgegeben; unentgeltliche Briefe nicht angenommen.

Erscheint dreimal wöchentlich
Sonntag, Dienstag und Donnerstag.

Redaktion und Administration:
Zempelgasse 8.

Verleger Juliusburg Nr. 27.

Insertions-Gebühren: Die flüchtigen Beiträge oder wenn Raum wird für einmalige Einrückung mit 5 k. für einmalige mit 3 k., für dreimalige mit 10 k. berechnet. Inserate werden eingerechnet. Druck: Buchdruck & Hofdruckerei, H. Dolek, König-Dorff. — Druckung: Buchdruck & Hofdruckerei, H. Dolek, König-Dorff. — Druckung: Buchdruck & Hofdruckerei, H. Dolek, König-Dorff.

Nr. 387. Gernowiz, Sonntag den 10. Juli 1887. VI. Jahrgang.

Die Reise des Kronprinzen in der Bukowina.

Dies war ein schöner Traum ist die geliebte Person des Kronprinzen an uns vordrängten. Die Kaiserin am 7. Juli, die freundliche Stimmung des 8. sind vorüber und haben eine angenehme Erinnerung an sich in der Bevölkerung sowohl, als auch, wie wir hoffen dürfen, im Kronprinzen zurückgelassen. Das Jahr währte nur wenig Zeit, aber es entzündete durch Qualität für seinen Wandel an Ausdehnung. Da das Festgefühl empfunden, nicht beschreiben werden kann und nur der ferne Teil der Empfangsfeierlichkeiten descriptiv Skizzen zu geben, so wollen wir mit der Beschreibung derselben beginnen. Die Fahrt von Jassy, wo Sr. Excellenz Herrscher von Wien und des Landeshauptmann Baron Wassilo den Kronprinzen erwartete, war bis Gernowiz ein ununterbrochener Triumphzug, der seinen Höhepunkt in Gernowiz selbst erreichte. Die Bevölkerung jubelte auf der ganzen Strecke dem Juge enthusiastisch zu, und in Gernowiz nahm dieser Jubel einen brausenden, stürmischen Charakter an. Unzählbare Jubelränder fanden während der ganzen Fahrt bis Gernowiz an dem Bahngelände und begleiteten den Kronprinzen mit lauten Schreien. Der Bahnhof in Gernowiz war, wie schon früher berichtet wurde, prachtvoll decorirt.

Die Ehrencompagnie aus 22 Mann der besten Rekruten des Infanterie-Regiments Nr. 41 besetzte, nahm vor dem Bahnhofe, nicht am Perron, Aufstellung. Auf dem Perron wurde der Kronprinz vom Landeshauptmann-Grafen, Dr. Hott, dem Landesausführer, Mitglied des Kronrathes, Bürgermeister v. Kohnenowitsch, endlich vom L. Landesraten Mikulowski erwartet. Drinnen im Wartesaale II. Klasse, der zum Empfangslocale eingerichtet war, waren die Deputirten der Städte Czuczawa und Gernowiz und die Vorwachen der Bukowinaer Gendarmen, endlich noch die Mitglieder der Ehrencompagnie versammelt.

Unter den Klängen der Festmusik, dem Geräusche aller Glocken, den Pölserschüssen, den Hochrufen der Jünglinge des Kaiserhofes lebende Bevölkerung lag der Separatzug, in dem sich Sr. L. und L. Hoheit der Durchlauchtigste Kronprinz mit Höchstseiner Gemahlin, Sr. Hoheit General-Commandant Herzog Wilhelm von Württemberg, Excellenz Oberpräsident Graf Komarowitsch, Mitglied des Kronrathes Graf Kohnenowitsch, Ordenspräsident Hauptmann Baron Wiesel, Sr. Excellenz Landesausführer Baron Wiesel, Landeshauptmann Baron Wassilo-Gerechitsch, ein und wurde der Kronprinz mit begleiteter Hofkapelle von den Höchstseiner auf dem Bahnhofs-Eisenbahnen begrüßt. Der Landeshauptmann mit dem Landesausführer, der gr.-w. Kreispräsident und der Bürgermeister geleiteten Sr. L. und L. Hoheit vom Perron in den Empfangslokal und hielten sich die vier Besonderen, an den Landeshauptmann und den Landesausführer einen Galstretts bildend, auf. Beim Eintreten des Kronprinzen in den Saal richtete der Landesausführer Baron Wassilo-Gerechitsch an dem hohen Hofe nachfolgende Ansprache:

Sr. L. und L. Hoheit werden auf höchstzärtlichen Weisen durch die wackeren Gefilde der österreichisch-ungarischen Monarchie gewiss Vieles gesehen haben, was die Heiter, im fernem Osten der Monarchie gelegene Bukowina im Vergleich zu den anderen Gegenden, reicheren und in der Kultur weiter fortgeschrittenen Ländern höchstzärtlich zu bieten nicht in der Lage ist.

Doch aber in keinem Kronlande die Herzen der Bewohner Sr. L. und L. Hoheit immer und aufrichtiger entgegengeklungen als in der Bukowina, dafür bürgt das Gefühl lebhaftester Freude, welches sich im ganzen Lande auf die beglückende Nachricht vom Höchstseiner bevorstehenden Antritt in zahlreichen letzten Handgeboten äußerte. Dieser Bürgt der so oft erprobte dynastische Eifer unserer Gesamtbevölkerung ohne Unterscheidung des Standes und der Nationalität, und die so warme und ungetrübte Eingebung für Höchstseiner Person ist ja so ziemlich das einzige, was wir in unserer selbsten Verhältnissen Sr. L. und L. Hoheit entgegenbringen können.

Sr. L. und L. Hoheit Durchlauchtigster Herr Erzherzog und Kronprinz Der innigste Herzwunsch, der Sr. L. und L. Hoheitlichen Majestät und dem Höchstseiner Kaiserhaus stets in unerschütterlicher Treue, Liebe und Hingebung ergebenen Gesamtbevölkerung der Herzogthums Bukowina, den Durchlauchtigsten Landesherren und ergebenden Gehör. Sr. Majestät des Kaisers in ihrer Mitte begrüßen zu dürfen, ist nunmehr zum Jubel derselben in Erfüllung gegangen. Sr. L. und L. Hoheit haben ja gütigst geruht, auch die fernere Bukowina heute mit Höchstseiner Anwesenheit zu beglücken.

Im Namen der freudig erregten Bewohner dieses Landes gebe ich mir die Ehre, Sr. L. und L. Hoheit auf dem Boden unserer Heimat ebenso eheredig wie festlich zu willkommen sein und für den aus so angedeuteten und beglückenden höchstseiner Besuch den ehrsüchtigsten Dank abzugeben.

Wünschen Sr. L. und L. Hoheit dieses wenn auch bescheiden, jedoch dem aufrichtig ergebenen patriotischen Herzen bargelegte Angebinde ausbreitet entgegenzunehmen.

Diese Ansprache beantwortete der hohe Gast mit folgenden Worten:

Ich danke Ihnen Herr Landeshauptmann für die herzlichsten Worte, die Sie jedoch an mich gerichtet haben; und auch Ihnen hier so herzlich willkommen sein. Ich danke Ihnen auch für den ebenso freundschaftlichen als herzlichsten Empfang. Es freut mich sehr, daß mir Sr. Majestät gestattet haben dieses schöne Land zu besuchen, hier einige Tage in Ihrer Mitte zu verweilen und alle Stämme und Nationalitäten dieses Landes kennen zu lernen. Ich danke Ihnen nochmals.

Der Kronprinz reichte hierauf dem Landeshauptmann und dem Mitglied der Jünglinge die Hand und sprach die Worte des Wohlwuns, wo er die Wirkung des Militär-Stationen-Commandanten Generalmajor v. Schrotz entgegennahm und die Ehrencompagnie absperrte. Darauf befiel der hohe Gast, in Begleitung Sr. Excellenz des Herrschers v. Wien, den Wagen und die Kutsch für Stadt begann. Der Bürgermeister fuhr dem kaiserlichen Wagen voran, die Wagen der Suite und der Mitglieder des Landesausführers folgten. Die Nacht war thätiglich taghell erleuchtet durch die vom Bahnhof bis zum Springbrunnen zu beiden Seiten der Straße Spalier bildenden Jubelträger sowohl, als auch durch die Illumination der Häuser. Die Aufstellung der Berceine begann schon am Springbrunnen und zog sich weiter bis zur Triumphpforte, und von hier in größeres oder kleineres Zuschauerkreise bis zum Gebäude der Landesregierung fort.

Dichtgedrängt stand die Bevölkerung die ganze Linie entlang zu beiden Seiten, den Kronprinz lebhaft erwartend. Angefangen an der Triumphpforte

wo der Gemeinderath versammelt stand und vierstündliche feierliche Hochrufe der Bevölkerung den Kronprinzen umkreisten, verlief der Hofwagen und hörte die folgende Ansprache des Bürgermeisters an:

Sr. L. und L. Hoheit Die stets getreue Landeshauptstadt Gernowiz preist den Tag, an dem dieselbe ihren lang gehegten, tiefempfunden Wunsch erfüllt sieht, den Tag, wo ihr die Ehre und das Glück zu Theil wird, Sr. L. und L. Hoheit die Bevölkerung dieser Stadt eheredigst begrüßen zu dürfen und mit aller Bereitwilligkeit willkommen zu heißen. Übernehme Sr. L. und L. Hoheit, unseren unterthänigsten Dank und die Versicherung der unwandelbaren Treue, Liebe und Hingebung, welche die Bevölkerung dieser Stadt an das Höchstseiner Kaiserhaus und an die ergebenden Person Sr. L. und L. Hoheitlichen Majestät den allgelehrtesten Kronprinzen anzuwenden. Verzeihe mir meinen Dank Herr Bürgermeister.

Sr. L. und L. Hoheit beantwortete die Ansprache mit folgenden Worten:

Ich danke Ihnen Herr Bürgermeister für den herzlichsten und sehr schönen Empfang. Ich freue mich, den wenigen Tag in dieser schönen Stadt zubringen zu können. Verzeihe mir meinen Dank Herr Bürgermeister.

Die Fahrt vom Triumphbogen bis zur Landesregierung, wo sich das Postlager des Kronprinzen befand, verlief programmäßig.

Die Illumination der Stadt, war am 7. Juli, doch konnte sie leider keinen Aufbruch auf das bei solchen Gelegenheiten übliche Gepränge „prächtigen“ machen. Es war halbe unfruchtliche Arbeit, und beabsichtigt wurde es einzuhalten, daß dem der dekorativen Zweck der Hofe an einem solchen Anlaß der Charakter jeder Hofe, aber jeder Unvollkommenheit nicht zu verbergen, den wir an der Gernowitzer Bevölkerung gemein, an dem Gernowitzer Gemeinderathes soll immer auszuhalten Gelegenheiten bieten. Von einem planmäßigen, wohlüberdachten Vorhaben konnte man an vielen Stellen keine Spur finden, und oft moderten Anordnungen und Ausföhrungen den Eindruck, als ob sie von der Rathlosigkeit ausgeht, und von der Ueberbürdung in's Werk gesetzt worden wären. Obgleich die Hofe der Hofe zu Verordnungen war dem guten Willen überlassen, wobei politischer, noch ökonomischer Sinn war in den meisten Fällen maßgebend, sondern man nahm, was man möglich in der Handlung über in der eigenen Hauptstadt vorzüglich fand. Aber diese Deforrectionen und die politische Debatte überdachte, die den Hofen jetzt zusammen, mußte, wenn er nicht bloß für das leidliche Auge Befriedigung suchte, sondern auch für das geistige, an Dankschuldigkeit verpflichtet erweisen werden, wenn ihn der Scheitern an diese Bürger kam, die nicht nur als Zuschauer, als Familienmitglieder, als Klerge und Absolventen, sondern auch als Staatsbürger einen Zweck zu erfüllen haben. Wärfte die Hofnung draußen; vergebens Mühen, dieses Hofen, in der Hofe über der Unfähigkeit des Hofes gibt alle Arbeit fruchtlos verloren. Dem geistigen blind gewordenen Auge sieht vielleicht nur das herübergehende Ungeheuer den Hof. Es dahin, und möge ein gültiges Gedächtnis diesen unermesslichen Kapitalist nach lange hinaussehen, ist jedes Gemeinlich vergeblich. Im ganzen Hofe von Gernowiz waren es, woran die Hofenalter und deren Anhänger nicht wenig stolz sein werden, nur wenige einflussvolle Bürger, die den Hofen der politischen Ueberzeugung besitzen, und Hofenrecht, dem Hofen der Hofen, Hofen

Călătoria prințului coroanei în Bucovina, în „Bukowinaer Rundschau“, Cernăuți, anul VI, nr. 387, sâmbătă, 10 iulie 1887, p. 1.

Scrisoare deschisă
adresată Consiliului Județean Suceava, Direcției Județene de Cultură și
Patrimoniu Național Suceava, Consiliului Comunal Sucevița,
Muzeului Național al Bucovinei

Institutul Bucovina al Academiei Române, instituție științifică de cercetare științifică fundamentală și avansată, care funcționează în municipiul Rădăuți, județul Suceava, din anul 1992, Vă aduce la cunoștință că am constatat începutul unei grave deteriorări a monumentului ridicat în Sucevița, județul Suceava, la 10 iulie 1888, la inițiativa arendașului/administratorului sticlăriei din Voievodeasa, Josef Fischer, și prin contribuția sticlarilor germani din localitate, care a fost înălțat, în cinstea vizitei prințului moștenitor Rudolf, din 9 iulie 1887, un monument unic în această zonă. Ridicat după un proiect al inginerului adjunct Alexandru Isăcescul și executat de maestrul cioplitor în piatră (*Steinmetzmeister*) Carl Hofmann (*Ein patriotisches Werk*, în „Bukowinaer Rundschau”, Czernowitz, VII. Jahrgang, Nr. 546, Sonntag den 22. Juli 1888, p. 5.), monumentul în sine reprezintă o nobilă coloană ionică. Acesta a rezistat timpului până după cel de-al Doilea Război Mondial când, sub imperiul proletcultismului, partea superioară a monumentului a fost distrusă. Acolo era reprezentată, în metal, coroana imperială a Habsburgilor. De asemenea, făptuitorii aceluiași act de distrugere au scos din nișa frontală inscripția comemorativă ce evoca trecerea prințului moștenitor Rudolf prin Voievodeasa. Parte din această placă a fost salvată și se află acum la Institutul „Bucovina”.

Având în vedere situația actuală a monumentului, într-un moment în care autoritățile locale și naționale folosesc în scopuri diverse „brandul Bucovina” și clamează des trăirea autentică a multiculturalității în această parte de țară, în virtutea atribuțiilor legale Vă invităm să facem demersurile necesare salvării acestui monument. Pentru ilustrarea necesității demersurilor noastre, anexăm studiul domnului dr. Ovidiu Bătă, cercetător la Institutul „Bucovina” al Academiei Române.

Director,
dr. Marian Olaru